

Seitsemisen kylät

**Matti
Vuorikoski**

Juhtimäki

Kylä erämaassa

Matti Vuorikoski

Seitsemisen kylät

Juhtimäki

Kylä erämaassa

Kannen kuvassa näkymä Kirkkotieltä Liitiän suuntaan vuonna 1931. Kansatieteen kuvakokoelma. Museovirasto. Kuvan väritys Matti Vuorikoski.

© 2022 Vuorikoski, Matti

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 9789528067825

Juhtimäen kylässä Ikaalisten pitäjässä on 4 taloa, joiden asuttamisesta kerrotaan näin. Oli 4 veljestä, jotka tulivat aina Iittisten pitäjältä tänne asuntopaikkaa etsimään. Kun tulivat sille paikalle, jossa nuo talot nyt ovat, sanoi yksi veljeksistä: ”Tohon minä meinaan nисуja kylvää”, josta hänen taloansa ruvettiin Nisulaksi sanomaan. Toiselle kohtaa tultua arveli toinen veli:” Tossa minä luulen kestäväni”. Siitä hänen taloansa kutsuttiin Kestiläksi. Edemmäksi mentäessä sanoi kolmas veli: ”Tohon minä itteni liitän” ja siitä talosta tuli Liitiä. Vielä tuonnempana tuumaili neljäs veljeksistä: ”Tossa minä toivon eläväni” ja hänen talostansa tuli Toivonen. (Lähde: Suomen museo – Finskt Museum 1904.)

Sisällysluettelo

Lukijalle.....	21
KYLÄHISTORIA TUTKIMUSKOHTENA.....	23
Muistitieto historian lähteenä.	24
HENKILÖNIMISTÄ.....	25
JUHTIMÄKI.....	28
JUHTIMÄKILÄISTEN KIELI	32
JUHTIMÄEN NIMESTÄ	33
GEOLOGINEN PERUSTA.....	35
KALLIOPERÄN PIIRTEITÄ.....	36
JÄÄKAUSIEN AIKA JA JÄÄTIKÖN HÄVIÄMINEN	37
JÄRVET, SUOT JA KASVILLISUUS.....	39
VARHAISEMPI KÄSITYS.....	41
JUHTIMÄKI ESIHISTORIAALLISELLA AJALLA.....	42
LAPPALAISIA JA KANSANPERINNETTÄ	47
Suomenselkä.....	47
Satakunnan Lappi.....	48
Muinainen lappalaisasutus.	48
Lappalaistarinoita.	50
Hiidenväki.	51
Liekkiö.....	54
Kirkonväki.....	55
Metsänpeitto - hiidenkätö.....	56
Runon- ja kansanperinteen keräystä Juhtimäestä.	58

	7
NOITUUS JA TAIKUUS	62
ERÄTALOUS JA ASUTUKSEN KEHITTYMINEN	64
PYYNTIMUISTOJA JA RIISTAELÄIMIÄ NIMISTÖSSÄ	67
KAUKO-OMISTUS, ERÄSIJAT	68
TURKISTALOUS	69
ERÄNAUTINTA 1500-LUVUN LOPULLA JA 1600-LUVUN ALKUPUOLISKOLLA	71
VARHAINEN ASUTUS JA JAKOKUNNAT	75
SELÄNTAUSTA	76
MAALLINEN JA KIRKOLLINEN HALLINTO.....	79
KIRKKOPITÄJÄN SYNTY JA ERÄMAIDEN ASUTTAMINEN	81
VÄESTÖ	83
Väestö uuden ajan alussa	84
Väestö ennen isoavihaa	84
SUURESTA POHJAN SODASTA SUOMEN SOTAAN	88
MAANOMISTUS	88
TORPPARILAITOS	90
Isojako ja torpparilaitos	92
Torppien oikeudellinen asema	94
Kruununmetsätorpat	98
Ruotusotilaat osana torpparilaitosta.....	100
Juhtimäen ruotusotilaat	102
VEROJÄÄKÄRITALOT	108
ISOJAKO.....	110
TALOUSELÄMÄ.....	112

MYLLYT	112
Jalkamylly.....	116
MYLLYN RAKENTEET	118
Runko ja ovet.....	118
Siipitukki ja myllynkivet.....	120
ENTISAIKOJEN ASUMINEN	123
Maalaispiha.	124
Entisajan rakentaminen.	125
Perustukset ja permanto.	125
Seinien tekeminen.	128
Vesikatto.....	130
Välikatto.....	132
Muuri.....	132
Sisäänlämpiävä uuni.....	132
Uloslämpiävä uuni.....	133
Muuritaiat	135
Ovet ja ikkunat (akkunat).....	135
KUISTI JA PORSTUA.....	136
Porstua.....	137
Sisustus.....	137
HUONEIDEN JA RAKENNUSTEN SIJAINTI.....	138
Kota.	139
Sauna.	139
Saunataikoja.	140
Riihi.....	141
Riihitarinoita.	142
Aitat ja luhdit.....	143

Karjasuojat.	146
Navettataikoja.....	146
VESAKOSKEN TEOLLISUUS.....	147
Vesakosken saha.....	147
Vesakosken paperitehdas.....	148
Paperipruukin tuotanto.....	152
Vesakosken setelit.....	154
UUSI SAHASUUNNITELMA	161
Mynttejä ja merirosvoja, tarinoita Johan Glasista.	168
KIRKKOVENELAITOS	170
Paattilahko	171
Kirkkoveneen rakentaminen.	172
Valkamat ja kirkkomatka.	177
Juhtimäkiläisten kirkkotie ja paattilahko.	179
JUHTIMÄKILÄISTEN AVIOLIITTOKENTTÄ	183
Avioliitto-instituutio.	183
Avioliiton ehdot.	184
Avioliittokenttä.....	185
MAANVILJELYS.....	189
Kaskiviljelystä peltoviljelyyn.	189
Erilaisia kaskia.	190
KASKEAMISEN TYÖVAIHEET	193
Esivalmistelu ja kaato.....	193
Poltto.....	193
Muokkaus.....	195
Sadonkorjuu.	196
Kytöviljely.	197

Järvenlasku.....	198
Maa- ja karjatalouteen liittyvää paikannimistöä.....	199
Muuttuva maanviljely.....	200
Heinän ja viljan korjuutekniikat sekä maatalouden koneellistuminen.....	201
Karjatalous.....	204
Laidunkausi.....	205
METSÄTALOUS.....	205
Metsätyöt.....	206
Puunkuljetus.....	207
UITTOTYÖLÄISEN ARKEA	210
Uiton valmistelut ja purouitto.....	210
Varsinainen uitto.....	211
Työnjako, työaika, palkat ja asuminen.....	215
Vaatetus ja ruoka	217
Työvälineet ja muut varusteet.....	219
Uittomiehen taitoja ja tapoja.....	220
Keitä alueen uittomiehet olivat?	222
KORTTEERIMAJOITUSTA JA METSÄKÄMPPIÄ.....	222
Saareksen kämppä.....	223
Rajalan kämppä.....	224
Vuorijärven kämppä.....	224
Pitkäjärven kämppä.....	224
Kahilalammen l. Kollaan kämppä.....	226
Jaulin kämppä.....	227
Juhtimäen kämppä.....	229
Pitkäjärven kämppä.....	229

PUUNJALOSTUS	229
Tervanpoltto	230
Potaskanpoltto.	233
Lankkukauppa.....	233
Sahat.	235
Hiiltämöt.	236
Miilun rakentaminen ja polttaminen.	237
Kahilalammin hiiltämö ja Ylisenlammin hiilivarasto.	238
Tasaisenkankaan hiiltämö ja hiilikämpä.	239
Soljasten hiilimiilu.	240
METSÄTALOUDEN ERITYISPIIRTEITÄ SEITSEMISESSÄ.....	240
Saksantukkeja ja lentokonepuita.	241
Sotakorvaushakkuut.	241
KANSANOPETUS	244
Kiertokoulut.	245
Juhtimäen kansakoulu.	246
Opettajia.	248
Oppivelvollisuus.	249
TIEDONKULKU.....	251
Kirkossa kuulutettu.	252
HUONOT TIET, HYVÄT HEVOSET.....	253
Juhtimäen tie.	254
Polkupyörätiet.....	256
Linja-autossa on tunnelmaa.....	256
JUHTIMÄKI HISTORIAN PYÖRTEISSÄ	259
Suuri adressi.	259

JUHTIMÄKI SISÄLLISSODASSA	260
Sodanaikaiset tapahtumat.....	261
Sodan jälkiselvittelyt.....	265
JÄRJESTÖELÄMÄ	267
Poliittinen ja ammatillinen toiminta.....	267
Pienviljelijäyhdistys.....	269
Suojeluskunta.	270
Lotta Svärd –yhdistys.....	270
Urheilutoiminta.	270
JUHTIMÄKI MAAILMAN TAPAHTUMISSA.....	271
Kronstadtin pakolaiset.....	271
Desantteja Juhtimäessä ja Sisätössä.	274
Sotavangit.....	281
Metsäkaartilaisten korsut.	283
Juhtimäen evakot.....	285
KÄSITYÖLÄISET	286
Asutustoiminta.	290
YLÄPÄÄN TALOT	295
Liitiä	295
Seppä	298
Martikainen.....	300
Moisio	301
Isomäki	301
Rauhala.....	302
Niemi	303
Kotimaa.....	304
Ihantola.....	304

	13
Harju.....	304
Kesti.	305
Kestilä	307
Alanen.	309
Lehdonmäki.	310
Viertola.....	310
Lepomäki.	311
Leponiemi.	312
Sammalisto.....	313
Rantala.....	313
Toivonen	314
Takala	317
Nisula	318
Sankari.	320
Kulmala.	320
Raiskio.....	321
Hellström	322
Ojala.	323
ALAPÄÄ JA LIESIJOEN VARSI.....	324
Koksalo	324
Hannula.	327
Salo.....	327
Kivistö.	329
Halmela.	330
Myllyharju - Myllylä	331
Viinikka.....	333
Lammintausta - Lammentausta - Helin.	333

Riihikorpi.....	334
Lahdenmäki.....	335
Erakkopirtti.....	335
Ruotuvaarin mökki.....	335
Särkilammi	337
Kiviniemi	338
Hakola.....	340
Käpylä.....	340
Jauli.....	341
Leppänen.....	342
Kuusela.....	342
Kortesalo.....	342
Kovero.....	343
Mäensivu.....	346
ERÄNPERÄ JA LÄHTEENMÄENTIEN SUUNTA	346
Erä	347
Moisio.....	350
Vähäniemi.....	351
Vapaniemi.....	351
Saratonsivu (Saratto).....	352
Joentausta - Niemelä.....	353
Mäkelä.....	355
Vuorenmaa.....	356
Kettuniemi.....	357
Järvinen.....	358
Holma.....	358
Hulppo	359

	15
Lähteenmäki.....	360
Koivusuo.	361
Honkala.	361
Vesa – Jokihaara.....	362
Hirviharju.....	363
VUORIKOSKENTIEN SUUNTA.....	363
Peuraniemi.....	363
Tapiola ja Ylätapio.....	366
Rajala.....	366
Kalli	367
Vuorikoski.....	368
Mäntyniemi.	369
Viitaniemi	370
Alén.....	373
Penttilä.....	373
Jennyn pirtti.	374
AIVUSJÄRVEN YMPÄRISTÖ.....	375
Aivus – Lahdenperä	375
Porttila.....	377
Viitala	377
Nieminen	378
Haiminoja.....	378
JOKIJÄRVEN JA SAARESJÄRVIEN SUUNTA	380
Sydänlammi.	380
Jokijärvi – Pitkäjärvi	382
Salmi - Saares.....	383
Puustelli.....	385

Pihlaja.....	385
Erakko-Mikon pirtti.	386
KURUN JUHTIMÄKI	389
Stengård - Hauturi.	391
Hanhisuo.	392
Puolamäki.....	394
Mäkelä.....	394
Rantalahti.	395
Valkeejärvi.	396
Rajala.....	397
Myllymäki.	397
Savela.	398
Rantasalo.	398
Vuorisalo	398
Mustikkakulo.	399
Saarijärvi.	399
Löysä.	400
LIESIJÄRVEN YMPÄRISTÖ	401
Liesjärvi.....	401
Kuivasniemi.	404
Majalahti.....	406
Erä.	407
Moisio.....	407
Löytty.	408
Koskela.	409
Höllölä.	410
Kronstadtin pakolaiset Juhtimäessä.	412

Juhtimäki sijaitsee Ikaalisten itäisellä laidalla sijaiten osin Ylöjärven (aiemmin Kurun) puolella. Osa Seitsemisen kansallispuistosta sijaitsee kylän alueella. Juhtimäkeä onkin aina pidetty syrjäisenä kylänä, suoranaisena erämaana.

Juhtimäki kuuluu Kyrösjärven vesistöön ja ennen varsinaista asutusta siellä olikin Kyrösjärven rantakylien erämaita. Kustaa Vaasa avasi erämaat 1500-luvun puolivälissä. Rantakylien asukkaat eivät kuitenkaan olleet halukkaita asettumaan ansapolkujensa varteen pysyvästi ja niinpä pysyvä asutus tuli Ruoveden suunnalta. Ensimmäiset asukkaat olivat Rautalammilta Savosta Ruovedelle muuttaneita. Juhtimäkihän on tyypillinen vaarakylä, jollaisia savolaiset mielellään perustivat. Perustamisensa aikana Juhtimäki kuului vielä Ruoveteen, josta se siirrettiin Kyröön vuonna 1584.

Juhtimäen siirtyessä Ruoveden pitäjästä Kyrön pitäjään kylään kuului neljä kantataloa ja talojen lukumäärä pysyi samana seuraavat 200 vuotta. Vasta lainsäädännön muutokset, jotka mahdollistivat torppien perustamiseen myös talonpoikaistaloihin, avasivat mahdollisuudet asutuksen laajentumiselle ja mahdollisuutta todella käytettiin runsain mitoin.

Syrjäisestä sijainnistaan huolimatta kylällä on rikas ja mielenkiintoinen historia. Siellä on ollut paperitehdas, jossa on tehty väärää rahaa, sieltä on kerätty runoja, poltetu tervaa ja hiiltä ja viety laivan mastopuita maailmalle.

9 789528 067825